

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора

Комаровської Оксани Анатоліївни

на дисертацію **Ван Чжецін «Формування духовної культури майбутніх учителів музичного мистецтва засобами хорових творів»**, подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 01 освіта/Педагогіка зі спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими планами, програмами, темами.

Духовність особистості, фундаментом для якої постають особистісні цінності, – це основа людського буття, світогляду, традицій тощо, зрештою це те, що спонукає особистість діяти заради збереження таких цінностей та їхньої трансляції в суспільстві, а отже творити культуру суспільства. Саме тому різноаспектні дослідження проблем духовності й духовної культури будуть завжди актуальними, адже змінюваний світ змушує людину здійснювати переоцінку цінностей.

Водночас зрозуміло, що кожна національна культура має свої традиції, що втілюють світоглядність нації, духовний потенціал її мистецтва і слугують орієнтиром і підґрунтям формування особистості. Втім надзвичайно важливим у сучасному турбулентному світі виявляти точки дотику між культурами Одним із таких надважливих у векторі формування духовності чинників є хорове мистецтво, яке, втілюючи національні риси, здатне пробуджувати глибини емоційного зв'язку між людьми завдяки залученню до спільної творчості в процесі виконання як співтворення, завдяки поглибленню художньої емпатії в процесі сприймання творів.

Однак, саме ці аспекти хорового мистецтва, в тому числі й у контексті формування духовної культури вчителя, досі залишались майже поза увагою педагогіки мистецтва, оскільки вчені і практики більше зосереджуються на питаннях формування умінь диригентського і власне хорового виконавства,

аналізі репертуару, організаційних проблемах діяльності колективів, історичних аспектах дослідження феномену тощо. При цьому усвідомлення значущості хорового мистецтва для формування духовної культури своїх учнів вкрай важливе для майбутніх учителів музики. Але для такого усвідомлення й пошуку способів впливу на духовну культуру учнів учителі музичного мистецтва мають самі володіти високим її рівнем і бути здатними само розвиватися в цьому напрямі.

Отже, тема, до якої звертається Ван Чжецін, є гостро актуальною і своєчасною для науково-педагогічного дослідження. Крім того, актуальність підтверджується й тим, що досліджувана проблема входить до плану наукових досліджень кафедри музичного мистецтва та хореографії факультету музичної та хореографічної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського, зокрема проблеми «Теорія і методика підготовки майбутніх фахівців мистецького та мистецько-педагогічного профілю в контексті соціокультурної парадигми».

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, їх достовірність та наукова новизна.

Обґрунтованість наукових положень і висновків забезпечується використанням взаємодоповнювальних і взаємокомпенсаторних методів дослідження, а також коректними методиками статистичної обробки результатів експериментального дослідження; кількісний аналіз доповнений описом якісних змін та їх об'єктивним поясненням.

До найсуттєвіших положень **наукової новизни** дисертації Ван Чжецін слід віднести переконливе обґрунтування проєкції сутності феномену «духовна культура» в контекст фахової підготовки майбутніх педагогів-музикантів із конкретизованою специфікою засобів хорового мистецтва, що уможливило деталізацію компонентної структури досліджуваного феномену та уніфікацію його моніторингу у здобувачів освіти на підставі розробленої в дисертації діагностувальної процедури, що суттєво для практики мистецької освіти.

Варто зазначити, що виокремлення змістово-компонентної структури, з одного боку, містить об'єктивні чинники, за якими відбувається і відстежується в

педагогічному процесі розвиток особистості, а з іншого боку, в усталених об'єктивних параметрах у дисертації виявлено специфічні особливості саме феномену духовної культури як інтегральної характеристики педагога-музиканта, що враховує всі складові його професійної діяльності.

Слід відзначити, що автором дисертації досить об'єктивно оцінені власні наукові здобутки (наукова новизна, практична значущість), що зазначено у Вступі роботи.

Основні результати дисертації пройшли достатню апробацію на наукових, науково-методичних і науково-практичних заходах та широко й послідовно висвітлювались у публікаціях. Крім статей у фахових виданнях, привертає увагу значна кількість публікацій апробаційного характеру, що демонструють активність дисертанта на наукових заходах, участь у наукових дискусіях з проблеми дослідження, поширенні власних наукових ідей.

Структура та зміст дисертації, її завершеність і відповідність встановленим вимогам щодо оформлення.

Структура дисертації є притаманною педагогічним дослідженням, що дає можливість повноцінного висвітлення як його результатів, так і логіки перебігу та взаємозв'язків теоретичних, методико-прогностичних та експериментально-апробаційних здобутків. Дисертація традиційно складається зі Вступу, трьох розділів (теоретичного, методичного, експериментального за змістом), висновків із розділів та загальних висновків, списку використаних джерел та додатків, котрі містять розгорнуті діагностувальні матеріали, тренінги, результати експериментальних досліджень для підтвердження окремих висновків по тексту дисертації.

Анотація, що передує викладу тексту, достатньо повно і концентровано розкриває зміст і дає уявлення про роботу.

У першому, теоретичному, розділі («Теоретичні засади дослідження проблеми формування духовної культури майбутніх учителів музичного мистецтва засобами хорових творів») подано інтерпретацію ключових понять «культура», «духовна культура», а також розглянуто феномен хорового мистецтва

в проєкції на підготовку вчителів музики. Автором дисертації здійснено достатньо глибокий теоретичний аналіз джерел і позицій науковців, котрий висвітлює проблему з естетико-філософського, культурологічного музикознавчого, психолого-педагогічного і власне методичного поглядів, що дало можливість об'єктивувати авторське трактування дефініції «духовна культура». «Духовна культура» розглядається на перетині детального аналізу феноменів «культура» (що є, як відомо, досить складним і таким, що не має єдиного усталеного визначення), «цивілізація», «духовність» (що також є поліаспектною дефініцією) і «духовний розвиток». Слушно виокремлюються тлумачення «культури» з педагогічних, зокрема особистісно виховних, позицій. Зрештою, переконує локальний робочий висновок стосовно того, що «духовність» варто позиціонувати як якісний рівень свідомості особистості, а «духовну культуру» як характер діяльності особистості, тобто свого роду олюднення духовності.

Заслуговує на підтримку позиціонування духовної культури вчителя музичного мистецтва як його фахово-значущої якості, тобто такої, що виходить за межі суто музикантської підготовки, а характеризує вчителя як особистість із відповідними етичними параметрами, художніми та моральними цінностями тощо, що важливо для комунікації з майбутніми учнями і корелюється з тими цінностями, які транслює хорове мистецтво, звернене завдяки вчителю до учнівської аудиторії.

Окремо варто виділити порівняльний опис розвитку традицій хорового співу в Україні та в Китаї, зокрема йдеться про розвиток багатоголосного співу, пов'язаного з поширенням християнської хорової традиції в Китаї, що є малодослідженим, а також із впливом європейської і американської музики та його національними специфічними трансформаціями.

У *другому, методичному, розділі* (Методичні засади формування духовної культури майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі вивчення хорових творів) проаналізовано наукові підходи та принципи, а також педагогічні умови формування досліджуваного феномену. Вихідними позиціями для виокремлення наукових підходів автору слугує попередньо подане визначення ключової

дефініції «духовна культура» як інтегрального феномену, в якому «злиті» загальнолюдські і суто професійні цінності, котрі ототожені з особистісними, тощо. Це дало логічні підстави зосередитись на взаємопов'язаних культурологічному, особистісно-орієнтованому, суб'єктно-діяльнісному компетентнісному, аксіологічному, комунікативному і художньо-інтегральному підходах. При цьому йдеться про наукові підходи в методичному контексті, а встановлений між ними змістовий зв'язок створює базис для обґрунтування педагогічних умов та методики.

У *третьому, експериментальному, розділі* («Експериментально-дослідницька робота з формування духовної культури майбутніх учителів музичного мистецтва») описано діагностувальну процедуру, перебіг упровадження методики формування досліджуваного феномену та аналіз динаміки його сформованості в майбутніх учителів музичного мистецтва. Обґрунтування діагностувальної процедури, зокрема критеріїв, логічно базовано на попередньому аналізі ключової дефініції і виокремленні змістово-компонентної структури досліджуваного феномену духовної культури.

По тексті дисертації автором подаються графічні зображення ключових моментів та таблиці, які узагальнюють і унаочнюють висновки.

Рекомендації стосовно використання результатів дисертації.

Теоретичні і практичні (експериментальні) здобутки дисертації можуть використовуватись у процесі фахової підготовки вчителів музичного мистецтва як в Україні, так і в Китаї. Передусім йдеться про педагогічні умови ефективного формування духовної культури як складової фахової підготовки, про можливе оновлення змісту відповідних навчальних курсів і привернення уваги до розширення змістових орієнтирів вивчення хорових творів студентами. Зазначені чинники результатів дослідження можуть суттєво збагатити й виконавську диригентсько-хорову практику, й репертуар колективів, а також сприяти фаховому зростанню вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти. Безумовно, важливою складовою використання результатів дисертації може стати трансляція її основних положень безпосередньо в практику роботи зі школярами –

учнями закладів загальної середньої освіти та спеціалізованих мистецьких шкіл, позашкільних хорових колективів, до чого має бути готовий учитель музичного мистецтва зі сформованими високими рівнями духовної культури.

Значущість здобутих результатів дослідження для науки і практики.

Щодо значущості здобутків дисертації для практики, слід звернути увагу на те, що автором віднайдено вектори впровадження результатів у практику освіти України та Китаю з урахуванням національної специфіки. Автором, що є громадянином Китаю, по тексту встановлюються цікаві й доцільні паралелі між китайською і українською системами музично-педагогічної освіти і культури, що заслуговує на додаткову підтримку. Це можна розглядати як приклад можливого застосування здобутків у практиці освіти й інших країн. До підтверджених експериментальним шляхом наукових здобутків дисертації відносимо, в першу чергу, методику формування та теоретично розроблену процедуру діагностування духовної культури, вихідною позицією для чого постало авторське формулювання дефініції та обґрунтування стрижневого місця хорового мистецтва серед засобів формування цього особистісного феномену в учителів музики.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

1. Дисертантом детально представлено експлікацію понять «духовність», «духовна культура» в науковому дискурсі. Однак, усе ж потребується більш розгорнуте уточнення того, як поняття «духовність» кореспондує з поняттям «духовна культура». Попри те, що автор посилається на деякі позиції учених, все ж авторська позиція щодо розрізнення чи ототожнення цих дефініцій залишилась не до кінця зрозумілою.

2. У другому розділі наведено наукові підходи та принципи, які склали методологічну основу дисертаційного дослідження з формування духовної культури майбутніх учителів музичного мистецтва засобами хорових творів. Але все ж потребується уточнення, які ключові позиції було покладено в конкретизацію змісту визначених підходів.

3. У представлених дисертантом наукових підходах формування духовної культури майбутніх учителів музичного мистецтва засобами хорових творів

вказано інтегральний підхід, зміст якого було б доцільно конкретизувати в аспекті його реалізації на практиці.

4. Обґрунтовуючи педагогічні умови формування духовної культури майбутніх учителів музичного мистецтва засобами хорових творів, на наш погляд, є недоцільним пояснювати поняття «педагогічна умова», оскільки ця дефініція достатньо досліджена і приймається апріорі.

5. Загалом схвалюючи детальність опису експериментальної частини дослідження, вважаємо, що деякі таблиці переобтяжують текст і могли б бути винесені в розділ «Додатки». Зокрема йдеться про таблиці 3.8. – 3.12. у третьому розділі дисертації.

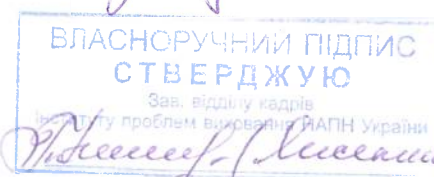
Загальні висновки.

Дисертація «**Формування духовної культури майбутніх учителів музичного мистецтва засобами хорових творів**» відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 і «Порядку присудження наукового ступеня та присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» щодо написання робіт такого типу, а її автор **Ван Чжецін** заслуговує на присудження ступеня вищої освіти доктора філософії в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 014 Середня освіта (музичне мистецтво).

Офіційний опонент
доктор педагогічних наук, професор
завідувач лабораторії естетичного
виховання та мистецької освіти
Інституту проблем виховання
Національної академії
педагогічних наук України

Оксана КОМАРОВСЬКА

Комаровської О.А.
Т. б/